

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
TERMÉSZETTUDOMÁNYI KAR
FÖLDRAJZ- ÉS FÖLDTUDOMÁNYI INTÉZET
Földrajztudományi Központ
Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék

Az agroturizmus Olaszországban és hazánkban

SINKA ANITA

Tudományos Diákköri Konferencia

TÉMAVEZETŐ: VIDÉKI IMRE

BUDAPEST

2015.

1. Bevezetés	3
2. Az olasz agroturizmus: a mezőgazdaság és a turizmus kapcsolata.....	5
2.1 Az agroturizmus általános jellemzői.....	6
2.1.1) <i>Az agroturizmus kialakulása</i>	<i>7</i>
2.1.2) <i>Az olasz agroturizmus jellemvonásai</i>	<i>8</i>
2.2 Az agroturizmus és a vidéki helyi gazdaságfejlesztés	12
2.2.1) <i>A helyi gazdaságfejlesztés</i>	<i>12</i>
3.) Az agroturizmus felépítése és működése	15
3.1 Az agroturizmus felépítésének keretei.....	15
3.1.1) <i>Az agroturizmus típusai</i>	<i>16</i>
3.2. Az agroturizmus működése	19
3.2.1) <i>Kapcsolatuk a mezőgazdasággal</i>	<i>19</i>
3.2.2) <i>A vendéglátás és értékesítés</i>	<i>19</i>
3.2.3) <i>A foglalkoztatás.....</i>	<i>21</i>
3.2.4) <i>Különbségek a szabályozásban.....</i>	<i>21</i>
3.2.5) <i>A hagyományőrzés</i>	<i>22</i>
3.2.6) <i>Kapcsolatuk a környezettel</i>	<i>22</i>
3.2.7) <i>A helyi szereplők együttműködése.....</i>	<i>22</i>
3.3) Tapasztalatszerzés a Terra Sabinán	23
3.4) Az olasz agroturizmus a vidéki helyi gazdaságfejlesztés értelmezésében	27
4. Az agroturizmus magyarországi helyzetének ismertetése	31
4.1) Értelmezés	31
4.2) Rövid betekintés a falusi turizmus jelenlegi helyzetébe.....	31
4.2.1) <i>Történelmi előzmény</i>	<i>32</i>
4.2.2) <i>Falusi turizmus rövid általános jellemzése.....</i>	<i>33</i>
4.2.3) <i>Falusi turizmus jogi szabályozása</i>	<i>34</i>
4.2.3.1) <i>Falusi szálláshelyet biztosító: csak szálláshelyet nyújtó vendéglátó hely</i>	<i>34</i>

4.2.3.2) Falusi szálláshelyet biztosító: szállás mellett reggelit vagy egyéb étkeztetést is kínáló vállalkozás.....	35
4.2.3.3) Falusi vendégasztalt működtető hely: csak kistermelőként, kistermelői szabályoknak megfelelően	36
4.3) Látogatás Cserkúton, a Vörösdombi Vendégháznál.....	36
5. Összefoglalás.....	39
1. Függelék	41
Irodalomjegyzék.....	42

1. Bevezetés

Mint számos európai országban, Olaszországban is megfigyelhetők az országon belüli, a városi és vidéki területek közötti gazdasági és fejlettségi különbségek. Jellemző lett a hátrányosabb helyzetű vidéki térségekből való elvándorlás, az előregedés, amit részben elősegített a várható élettartam növekedése és a mezőgazdaság gépesítése során felszabadult munkaerő okozta munkanélküliség is. A nagyvárosokba történő migráció következménye lett a vidéki élettér leértékelődése. Ezen változások jelentős hatással voltak a munkerőpiacra és a vidéki népesség jólétének biztosítására.

Ezzel szinte egy időben, egyfajta ellenhatásként újra felértékelődtek a helyi adottságok, természeti értékek, hagyományok. Ugyanekkor szükségessé vált a vidéki kulturális örökségének megőrzése is. A helybeliek identitástudata újra felerősödött, a városi ember számára pedig a vidék, mint a nyugodt, szép és egészséges élet helye, ismét vonzóvá vált.

Románia (Erdély), Franciaország, Németország, Ausztria, Spanyolország és Olaszország. Az említett országokat gyakran jellemzi, hogy a falusi turizmus a mezőgazdasághoz kötődik. Gyakori tulajdonságai lehetnek, hogy a szálláshelyet kínáló (gazda) terméke a birtokon, a településen vagy a térségben kerül feldolgozásra vagy éppen értékesítésre. A plusz jövedelemszerzés a legfőbb előnyök. Jelen dolgozatban az olasz példa kerül részletes kidolgozásra.

Agroökológiai adottságait és a mezőgazdasági termelőtevékenység hagyományait tekintve vitathatatlan az agrárium jelentős szerepe az olasz vidéki térségek életében. E területek rendkívül nagy turisztikai vonzerővel is bírnak. Ezt kihasználva a turizmus is szerves részét képezi a vidéki gazdasági folyamatoknak. Növeli a vidéki jövedelemszerzés lehetőségét, a foglalkoztatást és ösztönzi a mezőgazdasági tevékenységet.

2013-ban négy hónapig a Leonardo da Vinci program keretében szakmai gyakorlatot folytattam a Lazio tartományban található, Poggio Mirtetoban lévő, agroturisztikai tevékenységgel foglalkozó Terra Sabina nevű birtokon. Alkalmam adódott az olasz agroturizmus felépítését és működését gyakorlatban is megtapasztalni. A kint töltött időm alatt elsősorban személyes tapasztalatszerzés révén figyelmem központjába került az olaszországi agroturizmus szerepe a helyi gazdaság életében.

Ekkor merült fel bennem az a kérdés is, hogy vajon Magyarországon létezik-e agroturizmus és ha igen, akkor mióta és milyen formában?

Dolgozatomban az olaszországi agroturizmus részletes, de mégis összegző leírásán túl kitértem a magyarországi viszonylatban való vizsgálatra is. Hazánkban erről a témáról sajnos nagyon kevés információt találtam, hiszen egyáltalán nem elterjedt ez a fajta tevékenység és az agroturizmusra jellemző szolgáltatások pedig a falusi turizmus jegyeit viselik magán.

Legfőbb célom, hogy a jövőben elő kívánjam segíteni a téma magyarországi megismerését. Fontosnak tartom, hiszen személyes meglátásom szerint a vidéki élet a világ minden táján mutat bizonyos hasonlóságokat, bizonyos mértékben hátrányos helyzetben van a városokkal szemben, ami alól Olaszország és Magyarország sem kivétel. Ha ezeken a területeken elsősorban a mezőgazdasági termelésnek vannak meg a feltételei, akkor azt kell fejleszteni vagy a fejlődést segíteni, ha pedig más ágazatok számára adottak ezek a feltételek, akkor azokat kell mozgósítani. Előfordulhat, hogy a kettő együtt is lehetséges. Olaszország is ezen országok közé tarozik és sikeres hasznosításuk, kidolgozásuk, végrehajtásuk mindenképpen példamutató.

A szakirodalmak feldolgozásánál igyekeztem minden részletre kiterjedően feldolgozni. Az olasz agroturizmus leírásához elsősorban idegennyelvű, olasz és angol szakirodalmra, statisztikai oldalakra, tudományos publikációkra, interjúra stb. támaszkodtam. A második magyarországi helyzetre vonatkozó rész elkészítésében pedig a komplikált szabályozás miatt a személyes tapasztalatszerzés és az internetes források nyújtottak segítséget.

A dolgozatban a szakirodalom mellett sok ábrát, képet használtam fel. A legtöbb saját készítésű fotó, vagy ArcGIS 10.2 illetve Adobe Photoshop CS5 segítségével készült.

A dolgozatom legfőbb célja tehát, hogy személyes olaszországi példámon keresztül megvizsgáljam ezen – turisztikával kiegészített – mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozást és ennek a hazai változatát, valamint, hogy feltárjam az olaszországi agroturizmus sikerének titkát.

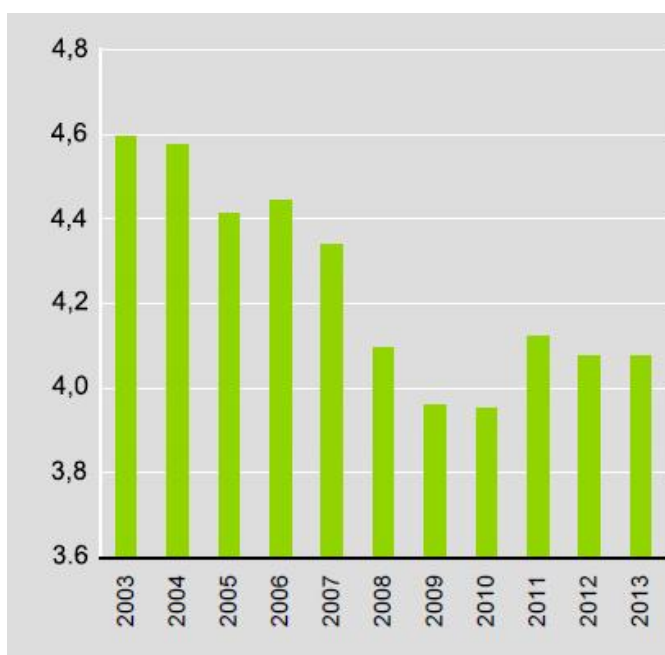
2. Az olasz agroturizmus: a mezőgazdaság és a turizmus kapcsolata

Olaszország, – vagy, ahogy az olaszok mondanák „bel paese” (szép ország) –tájainak szépsége, gasztronómiája, kultúrája, az „édes élet” (dolce vita) érzés minden ember számára igen nagy vonzerőt jelent. Azon kevés országok közé sorolhatjuk, ahol a turizmus számtalan formája jelen van – többek közt hegyvidéki, tengerparti, sport, vallás, egészség vagy kulturális turizmusról is beszélhetünk, de még sorolhatnám tovább. Mindent megtalálhatunk eme csodálatos, rendkívül sokféle adottságokkal rendelkező országban. Bátran állíthatjuk, hogy idegenforgalmi nagyhatalomnak számít, hiszen 2011-ben például a világ ötödik legtöbb turistát fogadó országa volt (SANZOTTA, G. 2012).

Megemlítendő a turizmusnak az ország gazdasági életében betöltött kiemelkedő szerepe is. 2011-ben a külföldi turisták 29 milliárd eurót hagytak az országban (SANZOTTA, G. 2012). 2013-ben a turizmus GDP-ből való részesedése 4,1 % körül alakult. Itt megfigyelhető a 2008-ban bekövetkező gazdasági világválság hatása is, ami szemmel láthatóan az ország turizmusára is negatív hatással volt. *(lásd 1. ábra).*

1. ábra

A turizmus részesedése a GDP-ből Olaszországban (%)

Forrás: The Economic Impact of Travel and Tourism in Italy, World Travel and Tourism Council, 2013. 3. o.

2.1 Az agroturizmus általános jellemzői

Miután röviden megismertük a turizmus fontosságát Olaszország életében bátran feltételezhetnénk, hogy az agroturizmust is a turisztikai tevékenységek közé sorolhatjuk. Az olasz gondolkodás ellenben az agroturizmust **mezőgazdasági tevékenységnek** tekinti, mellyel az egyetlen ilyen ország az Európai Unióban és ahol kifejezetten a szabályozásának céljából alkottak törvényt, amely rendkívül részletes és alapos (SANTUCCI, F. M. 2013).

A mezőgazdasági tevékenység és a turizmus közötti kapcsolat megértéséhez valamint a részletes szabályozás kialakulásának feltárására a történelmét kell elsőnek megvizsgálnunk.

Fontos tisztázni még a dolgozat elején, hogy fogalmi szinten az agroturizmus és a falusi turizmus között hazánkban első hallásra nem tesznek különbséget. Olaszországban azonban a kettő közötti különbségre nagy hangsúlyt fektetnek. A falusi turizmus alatt Magyarországon elsősorban a falvakban, vidéken kiépült vendégfogadást értünk, ami magába foglalja a tanyákon és a tanyasias térségekben kialakult turisztikai szolgáltatást. Az olaszországi agroturisztikai tevékenység és a magyarországi tanyán vagy tanyasias térségben kialakult vendégfogadással párosíthatóak, azzal az eltéréssel, hogy hazánkban nincs szabályozáshoz kötve a mezőgazdasági tevékenység. Olaszországban a két fogalom között azonban törvényi szinten is különbséget tesznek. Az agroturizmus rövidebb fogalmi értelmezésében a gazda saját birtokán gazdasága erőforrásait kombinálja a turisztikai szolgáltatásokkal (a részletes meghatározást a 3.1 fejezetnél fejtem ki).

A falusi turizmus értelmezése pedig (olaszul „turismo rurale”) a következőt jelenti: *A „falusi turizmus” kifejezés a nagyobb, lakott helyektől távollévő, a rurális térségek mezőgazdasági vállalkozásaihoz kapcsolódó idegenforgalmat jelenti. Hasonlóan a fürdőturizmus kifejezéssel tengerparti helységben történő turizmust, a hegyvidéki turizmussal a hegyi falvakban történő turizmust, és a kulturális turizmussal a kulturális emlékekben gazdag városokban történő turizmust takarja* (BIANCHI, M. 2006. 15. o.).

A fentiek alapján tehát valóban elmondható, hogy Olaszországban külön értelmezendő a két fogalom ugyanis a falusi turizmus az összes falusi környezetben nyújtott turisztikai kínálatra vonatkoztatható, míg az agroturizmus leginkább a falusi turizmus egyik alfajaként értelmezhető.

2.1.1) Az agroturizmus kialakulása

Az úgynevezett mezőgazdasági vállalkozáshoz (tanya, gazdaság) köthető vendéglátás történetéhez az elmúlt századokra kell visszatekintetnünk. Az utazóknak és zarándokoknak ezekben az időkben akkor is élelemre és menedékre volt szükségük, amikor nem volt elérhető egy monostor, egy vendégház és egy kereskedő ház sem. Ezek az emberek logikusan a közeli tanyákon vagy gazdaságokban kerestek szállást, menedékhelyet.

Később, a XIX. században a német kultúrában teret hódított a romanticizmus, mint filozófiai és kulturális irányzat, ami az embereket arra ösztönözte, hogy hagyják el a várost és fedezzék fel újra a természetet, sétáljanak a mezőn, erdőben, másszanak hegyet, napozzanak a tengerparton. Ez később divatossá vált a kulturális elit köreiben is. Ezek az új igények arra ösztönözték a gazdag vállalkozókat, hogy luxusházakat építsenek a svájci és az olasz Alpokban, a francia Riviérán vagy más helyeken, amelyek közül még ma is sok működik. Számos okos gazda és szállásadó megfigyelte ezt a jelenséget, főtevékenységüket (növénytermesztés, állattenyésztés) változatossá tették, vendégházakat és kicsi éttermeket nyitottak és ezeket kombinálva igyekeztek a vidéki életet felfedezni vágyó tehetősebb emberek igényeit kielégíteni. Olaszországban az elmúlt 30 évben ez robbanásszerűen elterjedt, szinte tömegjelenséggé vált. Az igények változása mellett az egyre nagyobb figyelmet kapó, modern városi élettel járó egészségügyi és környezetvédelmi problémák is elősegítették a vidék vonzerejének növekedését. Az agroturisztikai vállalkozások egyfajta területi fellendüléshez is hozzájárulhattak, hiszen általuk olyan területek is vonzóvá váltak, ahova azelőtt még az olasz emberek se mentek (JELARDI, A. 2012 ÉS SANTUCCI, F. M. 2013).

A XX. század második felére kialakult fontosságát bizonyítja, hogy az agroturizmussal foglalkozó emberek érdekeik képviselőit saját maguk fogtak össze, szervezeteket hoztak létre. Az első 1965-ben jött létre, ami kisebb létszámú gazdákat fogott össze „Agriturist” (www.agriturist.it) néven. Főként Toszkánában működött és ez képviselte hazai és nemzetközi szinten is az agroturizmust. Pár évvel később, 1973-ban egy nagyobb mezőgazdasági vállalkozás, a Coldiretti család saját kezdeményezést indított a „Terranostra”-t (www.terranostra.it) („Mi földünk”), 1978-ban pedig az „Agriturist” által (a Mezőgazdasági Minisztérium támogatásával) megszervezésre került az első képzés, amelynek célja volt, hogy a helyi tisztségviselőket és potenciális szolgáltatókat tájékoztassa az agroturizmusban rejlő lehetőségekről. 1980-ban a „Turismo verde” (www.turismoverde.it) („Zöld turizmus”) néven létrejött egy másik, kisebb gazdákat összefogó szövetség. Ahhoz, hogy ez a három szervezet

koordinálhassa és megfelelően irányíthassa a munkáját „ANAGRITUR” néven összeolvadt. (SANTUCCI, F. M. 2013).

A mezőgazdasági szektor nyomására a parlament elfogadta a 730/1985-ös törvényt (a 3.1 fejezetnél is kifejtem), amelyet 1996-ban megújítottak, elismervén az agroturizmust, mint mezőgazdasági tevékenységet – de csak bizonyos keretek között. Például meghatározták a maximális szobaszámot, az ágyak számát, az ételek alapanyagának forrását, az adóztatást pedig a hozzáadott érték és a befolyt pénz alapján állapították meg, de az összes mezőgazdasági tevékenységhez hasonló felügyeletet is létrehozta (SANTUCCI, F. M. 2013). A következő fontos lépés 2006-ban következett be, amikor az 1985-ös törvényt megreformálták, új szabályozást és új kerettörvényt fogadtak el (2006. február 20, március 16-ai, 63. számú Hivatalos Közlönyben való megjelenéssel). A törvényt részletesen szintén a 3.1 fejezetnél ismertetem.

Az agroturizmus sikeres fejlődéséhez több tényező is nagyban hozzájárult. A gazdák sikeres beruházásai, valamint a nemzeti és a helyi szint közös reklámozása mind meghozták gyümölcsüket. Helyi szinten összekapcsolták a zenét, a sportot és a természetjárást a helyi adottságokkal és így minden évben változó kínálattal állhattak elő, nemzeti szinten pedig például utazási kiállításokon vettek részt. A sikerhez az Európai Unió is hozzájárult, de a támogatásokat nem közvetlenül az agroturisztikának szánták, hanem a természeti látnivalók helyreállítását szolgálták, amik turisztikai erőforrásoknak számítottak és számítanak ma is (SANTUCCI, F. M. 2013).

2.1.2) Az olasz agroturizmus jellemvonásai

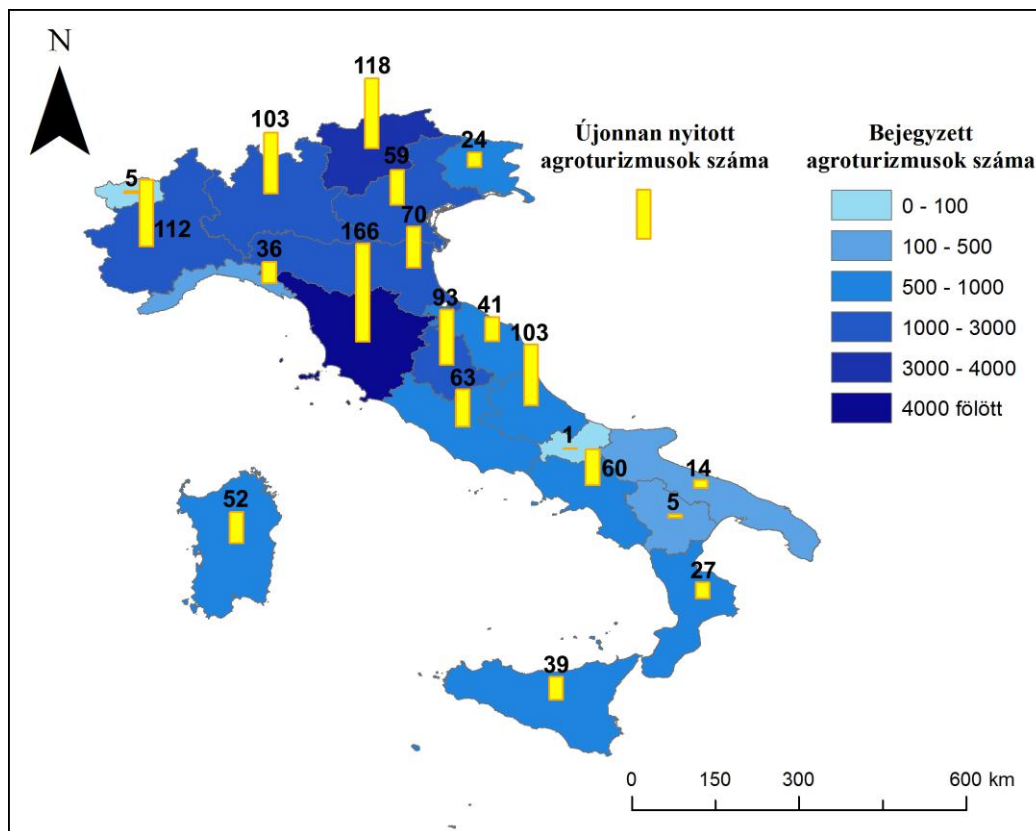
Olaszországban a mezőgazdasági vállalkozások 2,4 %-a foglalkozik agroturizmussal is, de az országos átlagnál is jóval magasabb értéket mutat Toszkána, ahol ez az érték 10% körül van. Toszkána mellett az Olaszországhoz kulturálisan csak részben kapcsolódó Alto Adige-re is magas az érték (11 %), aminek az oka az osztrák határ közelsége - ebből fakadóan pedig több kultúra találkozása (INEA 2012).

Az olaszországi agroturizmusról, a következő fontos lépés, hogy áttekintsük az országon belüli területi elterjedését is. 2009-ben az ország északi részén az agroturisztikai vállalkozások 45,1%-a volt található, ez az arány Közép-Olaszországban 34,4%-a és Dél-Olaszországban a maradék 20,5%-uk (AGROLINE). Régiós szinten vizsgálva pedig a már említett vezető szerepet Toszkána tölti be. A régiót úgy vélem nem kell külön bemutatnom, hiszen méltán híres természeti és kulturális adottságokkal rendelkezik, melyek mind a belföldi

és külföldi turistának rendkívül vonzó tényezők. Ezen nagy turisztikai vonzerőket, a vonzó tengerpartot, Elba szigetének közelségét, valamint világhírű gasztronómiai és természeti adottságaikat, Firenze külvárosából indulva számos kis falu, tanya az előnyükre tudták fordítani. Toszkána kiemelt szerepét mutatja a 2. *ábra* is, ahol a 2011-ben bejegyzett és újonnan nyitott agroturisztikai vállalkozások számának kiugró eredményeit olvashatjuk le.

2. ábra

A bejegyzett és újonnan nyitott agroturisztikai vállalkozások száma Olaszország régióiban (2011)

Forrás: istat.it 2014 adatai alapján, saját szerkesztés

Fel kell figyelniünk a délebbi régiókban az agroturizmus kisebb szerepére is. Ezeken a területeken a mezőgazdaság jelentősége, valamint a kedvező természeti adottságok ellenére az országhoz viszonyítva magas agroturisztikai vállalkozás számokat nem találunk. A dolgozat készítése során pontos okot erre nem találtam. Véleményem szerint az alacsonyabb foglalkoztatottsági szint, a feketemunka szélesebb körű elterjedése, valamint a turisták kedveltebb tengerparti szállodák és hotelek preferálása adhat okot, azok erősebb marketingje miatt. Lehetséges magyarázat az is, hogy a kevesebb jövedelem miatt nem tudnak megfelelni a helyi szabályozásoknak – például a kezdeti tőke hiányában nem tudják biztosítani a megfelelő infrastruktúrát vagy az épületek megfelelő állagát.

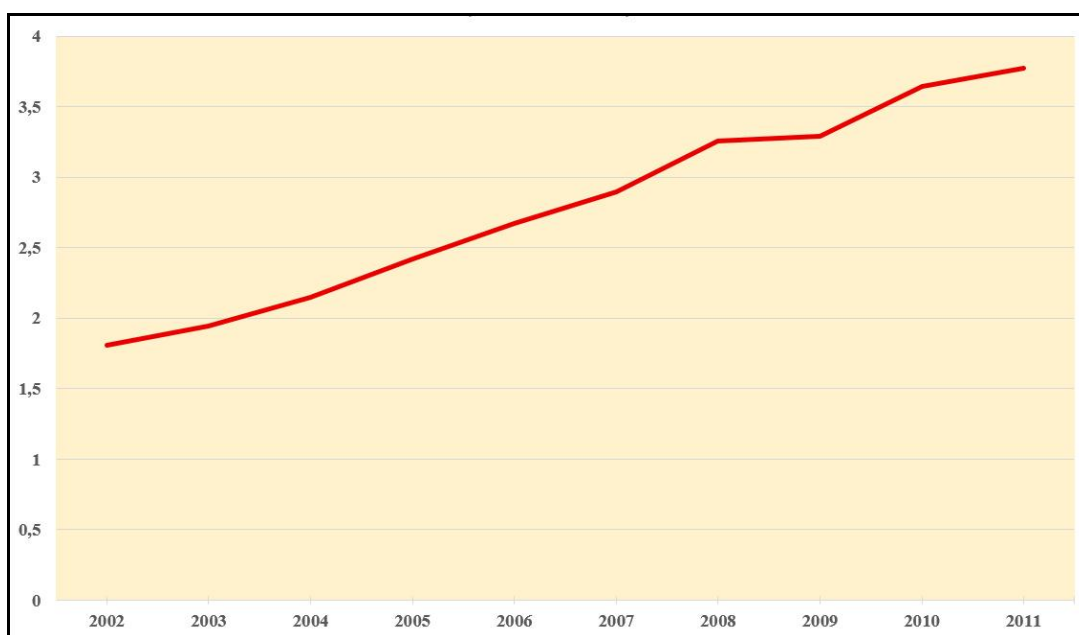
Az agroturizmus iránti általános érdeklődés fellendítéséhez az internet világa elengedhetetlen tényezőnek számít. 2001-ben a www.agriturismo.it honlap létrehozásával lehetőség adódott az érdeklődőknek, többek között olyan információk birtokába jutni, amik egy agroturizmus nyitásához szükségesek, valamint az egész országot lefedő hirdetési felület

segítségével mindenki számára a legszimpatikusabb agroturizmust kiválasztani. Természetes azóta sok más honlap és készült, hogy mindenki sikeresen kiválaszthassa a maga vagy családja számára a megfelelő agroturizmust.

Az agroturisztika iránti egyre növekvő érdeklődést érzékelteti a 3. ábra. Kiválóan mutatja a 2002 és 2011 közötti változást, ami szerint 2002-ben ezer főre kevesebb, mint kettő agroturisztikai férőhely jutott, addig 2011-ben már majdnem négy. Ez az érték régióként eltérő természetesen, hiszen ahol több a bejegyzett agroturisztikai tevékenységek száma ott 1000 főre vetítve is nagyobb értéket kapunk. Ez tükrözi, hogy a századforduló után az agroturisztikai vállalkozások az egyes települési, térségi helyi gazdaság életében is egyre nagyobb arányban vesznek részt.

3. ábra

Az ezer főre jutó agroturisztikai férőhelyek száma Olaszországban (2002 – 2011)

Forrás: istat.it 2014 adatai alapján, saját szerkesztés

Manapság igen gyakori, hogy agroturizmus mellé párosult a "vándorturizmus" is. Ez mit is jelent? Egyre nagyobb azon turisták száma, akik a rövidebb ideig tartó kikapcsolódást választják, de azt évente több alkalommal. Ugyanúgy agroturizmust keresnek fel, de különböző tartományokban, így szeretnék minél több helyi kultúrát, gasztronómiát, szolgáltatást megismerni (SANTUCCI, F. M. 2013).

Olaszországban az agroturizmus fejlődésére ma a legnagyobb veszélyt a többi (falusi) turisztikai ágazat fejlődése jelenti, hiszen azoknak a kínálatához tartoznak a nagy hotelek, wellness-szállók, éttermek és bevásárlóközpontok, amelyek károsítják a tájat és így az erőforrást, amire az agroturizmus leginkább épül. Ezt mutatja az is, hogy csökken az agroturizmus szobáinak átlagos felszereltsége, hiszen azok a "luxustermékek", amiket egy agroturizmus is nyújthat (például TV, medence) egy hotel sokkal magasabb színvonalon kínál (SANTUCCI, F. M. 2013).

2.2 Az agroturizmus és a vidéki helyi gazdaságfejlesztés

Az olasz agroturisztikai tevékenység részletes felépítésének és működésének megismerése előtt, véleményem szerint érdemes megemlíteni és röviden jellemezni a vidéki helyi gazdaságfejlesztést. Fontosnak tartom, hiszen a téma hazánkban és külföldön is aktuális, egyre növekvő figyelmet kap. De miként kapcsolódik mindez az agroturizmushoz? Az agroturisztikai vállalkozások a mezőgazdasági tevékenység lévén az olasz vidéki élet szerves részét képezi. Ezáltal részt vesz a helyi gazdaság életében és annak fejlesztésében is.

Hogy pontosan mit értelmünk helyi gazdaságfejlesztés alatt, mik a jellemzői, sajnos ebben a dolgozatban nem áll módomban részletesen kifejtetni, hiszen a téma rendkívül tág. Egy rövid betekintést szeretnék csak adni arról, hogy miért is érdemes a helyi gazdaságfejlesztést az agroturizmussal együtt említeni.

2.2.1) A helyi gazdaságfejlesztés

Ha a helyi gazdaságfejlesztés fogalmát akarjuk meghatározni már nehezebb dolgunk van, hiszen pontos, összegző, általánosan elfogadott fogalommagyarázat sem Magyarországon, sem Európában, sem a világban nem található. Sokan és sokféle értelemben használják, sokszor pontos rögzítés nélkül. (MEZEI C. 2006).

Azonban ha mégis szeretnénk valamiféle meghatározást találni, akkor hazánkban a legelterjedtebb, leginkább elfogadott szakmai állásfoglalás nagyjából a következő: A helyi gazdaságfejlesztés olyan tudatos helyi közösségi beavatkozás a gazdasági folyamatokba, ami fenntartható helyi fejlődés érdekében történik (MEZEI C. 2006; LENGYEL I. 2010).

Mint láthattuk a helyi gazdaságfejlesztést igen széleskörűen lehet értelmezni, de elemezni és jellemezni is. Sokszor vita tárgyát is képezi a beavatkozási szint megjelölése, kezdeményezői, támogatói, a helyi fejlesztésének erőforrásai és a lehetséges

gazdaságfejlesztés beavatkozási típusainak pontos meghatározása. Az alábbiakban szemléltetem az általam legérthetőbben megfogalmazott pontokat, fontosabb jellemzőket és tulajdonságokat ismertetni.

A helyi gazdaságfejlesztésnek tehát mindenképpen van egy földrajzi kerete, egy térbeli vetületi képe. Jelen esetben a kiindulási pont a vidéki területek.

Legfontosabb céljai közé tartozik, hogy a helyi gazdaság által kiállított termékek, elérhető szolgáltatások, munkahelyek és a jövedelem helyben maradjon. Akár *helyi érdekű gazdaságfejlesztésnek* is mondhatnánk, hiszen minden egyes fejlesztés a helyben lévő közösség javára történik. Ezzel már nem csak gazdasági, hanem társadalmi célt is szolgál – a helyi lakosság életminőségének javítására. Törekszik arra is, hogy a gazdaság helyi szinten történő fellendítésével elősegítse a vállalkozásösztönzést, a vállalkozások közötti együttműködést, a termelői-fogyasztói kapcsolatokat erősítse, a lakosság körében a vásárlói tudatosságot hangsúlyozza, valamint az emberek tudatosságát fejlesszék az iránt, hogy maguk is tudnak tenni egyénként a közvetlen környezetükben lévő gazdaság helyreállításában (VERECZKEY Z. 2010).

Ez általában helyi kezdeményezésként – alulról szerveződve („bottom up”) – valósul meg, de a kezdeti időkben külső beavatkozás is lehetséges, például településfejlesztési szakemberek által. Nagyon fontos, hogy a folyamatot megfelelő motivációjú, elhivatott szakemberek indítsák el, szervezzék, rendezzék valamint, hogy a közösség részéről megfelelő bizalmi tőkével rendelkezzenek. Ezen kezdeményezések a gazdasági tevékenység ösztönzésére szolgálnak, a közös cél eléréséhez pedig együttműködésre biztatja a hely szereplőket (önkormányzat, vállalkozói szféra, helyi közösség). Ezek természetesen a helyi adottsághoz igazodnak, helyi erőforrásokra alapoznak, a jövedelem és a kereslet helyben tartására irányulnak. A közös gondolkodás segítheti a változó külső és belső körülmények között is megőrizni saját érdekeiket és lehetőségeiket. Ezt „pro-aktív” kezdeményező alkalmazkodásnak hívjuk, mely helyi értékek, hagyományok, erőforrások, megőrzésének és fenntartható használata, valamint a helyi közösség igényeire és szükségleteire kielégítésére történik, úgy hogy hosszú távon összhangban legyen a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság követelményeivel (VERECZKEY Z. 2010).

A vidéki helyi gazdaságfejlesztésben kiemelt szerepben kap a helyi termék. A sokszor a vidéki területeken, a helyben is megtermelt termékek jobbak lehetnek az olcsóbb, de gyengébb minőségű import árukkal szemben – az ezek iránti kereslet-növekedés helyi szinten növelheti a foglalkoztatottságot. Ráadásul az élelmiszer-termelésben napjainkban a

fogyasztók részéről történő visszajelzés (a termék minősége, tisztességes-e a fogyasztó által megfizetett ár-e vagy sem stb.) szinte lehetetlenné válik. Lényeges lenne a termelő és a fogyasztó között a kommunikációs csatornát közelebb hozni, így egyrészt a termelő könnyebben tudna igazodni az igényekhez, másrészt a távolsági szállítás költséghatékonyságához és környezetterhelés csökkentéséhez is hozzájárulhatna (BAJMÓCZY Z. 2011).

Továbbá a vidéki gazdasági folyamatoknál is egyfajta térszervező erőt figyelhetünk meg. Általánosan ugyan megállapítható, hogy a térben egymáshoz közelebb elhelyezkedő gazdasági szereplők kapcsolata szorosabb, intenzívebb. Elmondható ez a vidéki helyi gazdaságban kialakuló kapcsolatokra is, az egymáshoz közelebb fekvő, például mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozók együttműködéseinek száma valószínűleg sokkal nagyobb, mint a távolabb elhelyezkedőknek (BAJMÓCZY Z. 2011).

Hogy miért érdemes a helyi gazdaságfejlesztés általános vidéki értelmezésében és az olasz agroturizmust összekapcsolni az 3.4 fejezetben fejtem ki a könnyebb megértés céljából.

3.) Az agroturizmus felépítése és működése

3.1 Az agroturizmus felépítésének keretei

Kritériumait elsőnek a már fentebb is említett 1985-ös törvény írja le, amely a következőket fogalmazza meg: agroturizmust kizárólag mezőgazdasági tevékenységet végzők folytathatnak. Emellett a turizmusnak kapcsolódnia kell hozzá, illetve ki kell egészíteni a birtokon zajló növénytermesztést, állattenyésztést vagy erdőgazdálkodást, amely eközben a vállalkozó fő gazdasági tevékenysége kell, hogy maradjon (a mezőgazdasági tevékenységet nem hagyhatja fel).

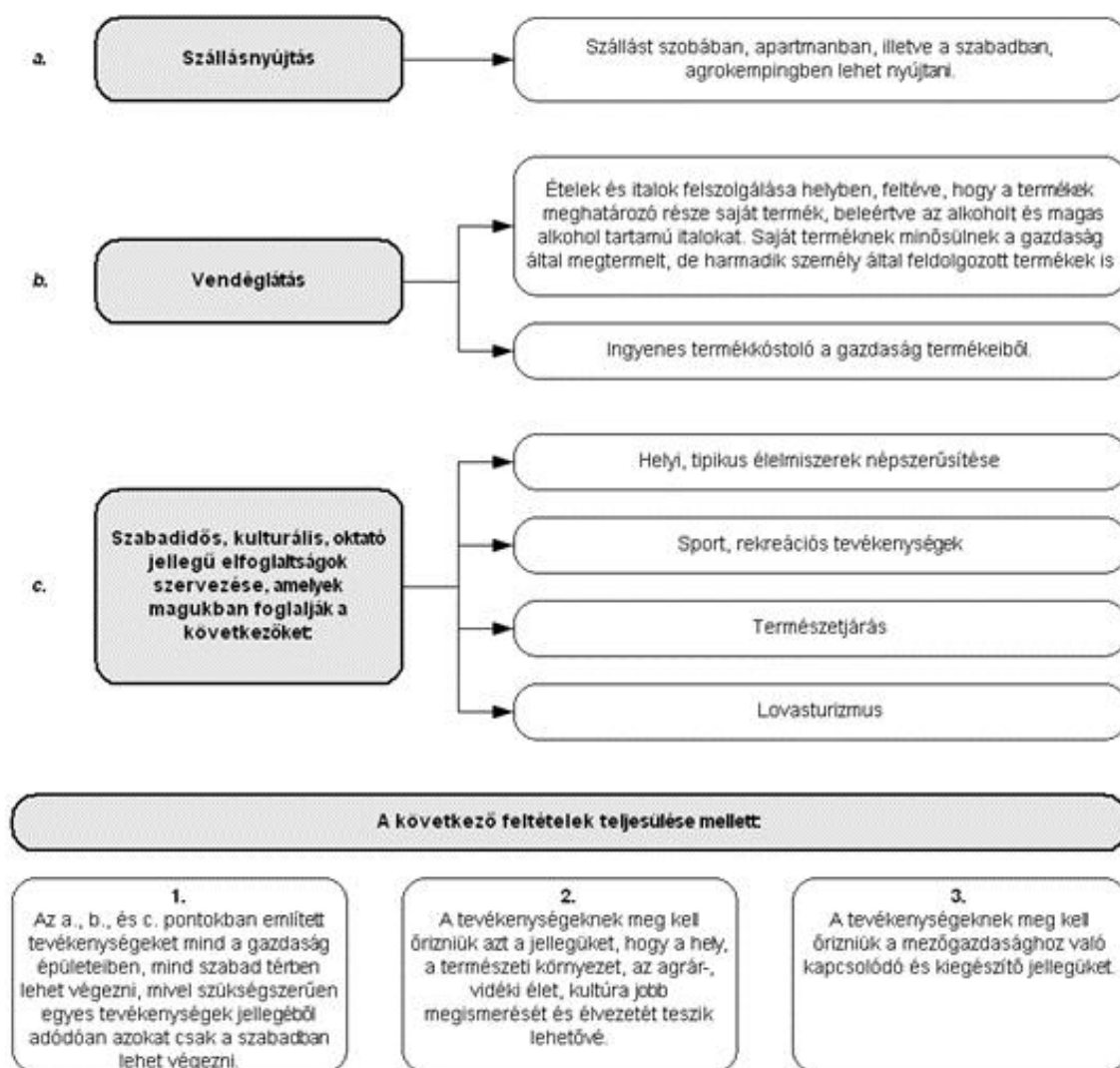
Végzésének fontosabb általános feltételei a következők:

- Olyan mezőgazdasági birtok szükséges, ahol a gazda növénytermesztésen, állattenyésztésen vagy erdőgazdálkodáson kívül vendéglátói tevékenységet is folytathat.
- A gazda vállalja, hogy fő tevékenysége a mezőgazdaság marad.
- A vendéget olyan térben kell elszállásolni, amely a birtokon található épületeknek azon részében helyezkedik el, amelyet a gazda nem kíván használni sem saját sem gazdasági célra. Új épületek építése nem megengedett (PETRICS H. ÉVSZÁM NÉLKÜL).

A 1985-ös törvényt 2006-ban megreformálták, az új törvény egyszerűsíti és gyorsítja az engedélyezési folyamatokat. Újdonságnak számított az éttermi vendéglátással való foglalkozás is, valamint a saját termelésű termékek felhasználását előíró kötelezettség. Számos (részben helyi szabályozású) korlátozást is bevezettek, amelyeknek meg kell felelni az adott régió, tájegység gasztronómiai hagyományainak, mint például a vásárolt termékek egy részének lehetőség szerint a környékbeli termelőktől kell származniuk, a kereskedelemből pedig csak a helyben meg nem termelhető élelmiszerek szerezhetők be (KÁLMÁN Z. 2006).

Az új 2006-os szabályozás céljait és módszereit az 4. ábra összegzi.

4. ábra: Agroturizmus céljai és módszerei

Forrás: MIKLAY F. 2007. A 12. o.

Az ábra kitűnően ismerteti a 2006-ban megfogalmazott új szabályozás pontos elgondolását, egy agroturizmus felépítéséről, tevékenységi lehetőségeiről és működéséről.

3.1.1) Az agroturizmus típusai

Alapvetően Olaszországban az agroturisztikai vállalkozásokat a következő szempont alapján különítik el. Az egyik féle gazda, aki bár földbirtokkal rendelkezik, mégsem lakik a birtokon, a másik pedig, akinek a lakhelyén található mezőgazdasági családi vállalkozása (SANTUCCI, F. M. 2013).

A fő tevékenység és a nyújtott szolgáltatások alapján is kategóriákba sorolhatjuk, ezek a következők:

- *történelmi-kulturális jellegű*: történelmi jelentőségű tárgyakat őriz, a helyi hagyományokat, a helyi kultúrát, a közelben lévő történelmi emlékhelyeket ismertető, népszerűsítő információs anyagokat terjeszt; a népszerűsített helyekre, az agroturisztikai szolgáltató, mint idegenvezető, látogatásokat szervez vendégei számára, valamint a helyi vidéki életmódot, hagyományokat ismertető kurzusokat szervez.
- *sport-szabadidős jellegű*: az agroturizmus területén, illetve közelében, lehetőség van különböző sporttevékenységekre, kirándulásokra, biciklitúrákra; szabadidős elfoglaltságokat szervez kisgyermekek részére is arra az időre, míg például a szüleik kiránduláson, biciklitúrán vesznek részt.
- *mezőgazdasági-oktató jellegű*: lehetősége van a mezőgazdasági termelési módokat illetve a mezőgazdasági termékek feldolgozását bemutató látogatásokon, kurzusokon részt venni.
- *lovak*: a gazdaság lótenyésztéssel foglalkozik; a gazda képes a lovagolni vágyók igényeit kielégítő útvonalakat tervezni, felnőttek, gyerekek részére.
- *vadász*,
- *horgász*,
- *bor-és konyhaművészeti jellegű*: az agroturizmus a bor- és tipikus termékkóstolásokat valamint a helyi tipikus konyhát ismertető főző tanfolyamokat szervez; az agroturizmus területén bormúzeum, vinotéka (palackozott borok boltja) található.
- *természeti-környezeti jellegű*: lehetőség van a gazdaság területén vagy közelében az arra a tájra jellemző flórát vagy faunát megfigyelni erre a célra kialakított megfigyelő pontokon vagy útvonalakon; a megfigyeléshez az agroturizmus nyújt segítséget kifejezetten az erre a célra elkészített információs anyagok által, valamint a látogatók kíséretével, illetve, az agroturizmus területén a helyi természeti adottságokkal kapcsolatban megfelelő tájékoztatást nyújt.
- *egészségvédelmi jellegű*: az agroturizmus olyan kurzusokat, elfoglaltságokat szervez, amelyek a test, az egészség védelmére irányulnak (gyógynövények kúrák, jóga, gimnasztika stb.).

– *bio-*: az agroturizmus csak igazoltan biológiai eljárással készült termékek termel és értékesít, valamint garantálja, hogy termékei genetikailag módosított organizmusoktól mentesek.

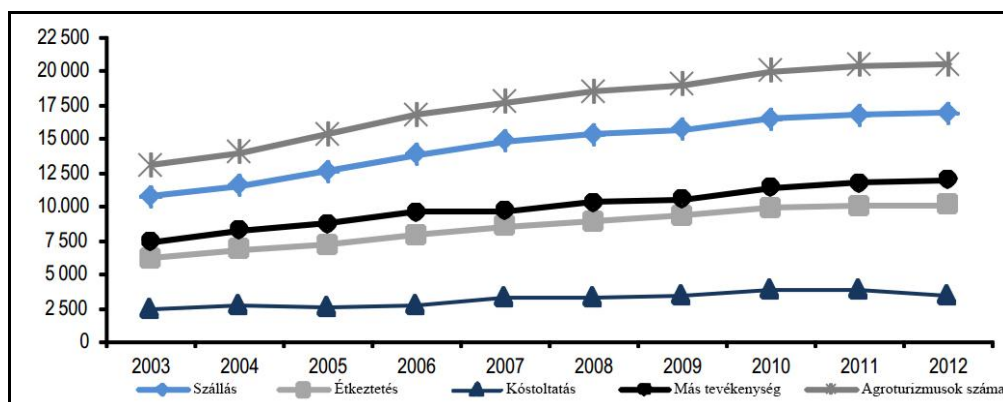
(SZABÓ G. 2007)

Meg kell jegyezni azt is, hogy a legtöbb agroturizmus csak nehezen sorolható be pontosan ezekbe a kategóriákba, a kínálat ugyanis gyakran vegyes.

A felsorolt típusok szemléltetik, hogy egy agroturizmus milyen szolgáltatásokat is nyújthat. Ezek leginkább a turisták igényeinek kielégítésére specializálódtak legyen akár egészségügyi-, sport-, gasztro- vagy kulturális szolgáltatásokról szó. Fontos ezek széleskörű kínálata, hiszen az emberek ma már nem csak pihenés céljából utaznak vidékre, egyre elterjedtebb ugyanis az aktív időtöltés iránti igény: például egy nap túrázás, egy nap lovaglás. A gasztronómia (bor és étel) jelentőségét mutatja, hogy 2011-ben a teljes turizmus 5%-a ezzel a céllal jött létre (SANTUCCI, F. M. 2013).

A 5. ábráról leolvashatjuk a főbb (szállásnyújtás, étkeztetés) és egyéb szolgáltatások (lovaglás, oktatás, sport-szabadidő) alakulását, valamint az agroturisztikai vállalkozók számának növekedését. Az elmúlt 10 évben az általános növekedés mellett kitűnhet a kóstoltatás stagnálása. Ennek az oka leginkább az iránta mutatott igény csökkenésének tudható be. Az emberek leginkább nem a kóstolás miatt keresték fel egy agroturizmust hanem szállás, étkezés és egyéb szolgáltatások iránt volt igényük. Azt is láthatjuk, hogy az agroturisztikai vállalkozások száma egyenletesen bővült, amit szorosan követett a szállás és az étkezés, mint szolgáltatás növekedése. Velük együtt mozgott a „más tevékenység” is, ami például oktatást, lovaglást és szervezett túrákat jelent, mutatván az ezek iránt támasztott igényeket is.

5. ábra: Az agroturisztikai vállalkozások és szolgáltatásuk alakulása Olaszországban 2003 és 2012 között

Forrás: *istat.it, Statistiche report, Anno 2012 Le aziende agrituristiche in Italia, 2013. 1. o.*

3.2. Az agroturizmus működése

3.2.1) Kapcsolatuk a mezőgazdasággal

Az olasz agroturizmusnak – mint ahogy már az 1985-ös törvényben olvashattuk – a vendégfogadás csak kiegészítő jövedelmet jelent, legfőbb bevételi forrás továbbra is a mezőgazdaságból származik.

A mezőgazdasági tevékenységben tehát továbbra is a termelő gazdaság van központban. A megismerni vágyó vagy érdeklődő turistának a gazda olyan más tevékenységet is létrehozhat – és dolgozhat ki, amely szorosan kapcsolódik a gazdaság termelői tevékenységéhez. Ilyen foglalkozás lehet a borkészítés, mézpergetés, szőlőszüret stb. A mezőgazdasági folyamatokba való bevonás mindenképpen nagy vonzerőnek számít. (MIKLAY F. 2007. B)

Egy gazdának továbbá az agroturizmus által szerzett plusz jövedelem kedvezhet a mezőgazdaságban lévő munkahelyének megtartásában is.

3.2.2) A vendéglátás és értékesítés

A 5. ábra is szemlélteti, hogy vendéglátással az agroturizmust működtetők közül majdnem a fele foglalkozik (2012-ben körülbelül 9500 agroturizmusban). Főbb jellemzőként emelhető ki, hogy az agrártermékeket (étel és/vagy ital) a gazdának túlnyomórészt saját termékeiből kell előállítani. Saját terméknek számít a birtokon megtermelt, de más gazdaságban feldolgozott élelmiszer is. Annak az arányát, hogy ez az összesen beszerzett alapanyag mekkora része kell, hogy legyen régiós szinten szabályozzák (AGRITURISMO.IT A).

A fogyasztás vagy eladás is helyben történik – a legújabb szabályozásban a környékbeli termelőtől vásárolt termékekre is vonatkozik. Lehetőség van arra is, hogy több gazda együtt működtessen üzletet, ahol eladásra kínálhatják termékeiket lehetőséget nyújtva azoknak a gazdáknak, akik önerőből nem lennének képesek erre. Legutolsó sorban pedig helyi jellegzetes termékekből kell, hogy készüljenek, mint például méz, olíva stb. – ilyen termékek például azok, amelyek valamelyik európai uniós minőségi védjegyet viselik: védett eredet-megjelölés; hagyományos különleges termékek, védett földrajzi jelzés. Továbbá sok esetben lehetőséget nyújtanak a vendégnek a termékek elkészítésének elsajátítására vagy megtekintésére (sajt-, lekvár-, kenyérfőzés, méhészkedés, gyógynövény-felismerés), amivel szintén növelni tudják egy agroturizmus vonzerejét. A helyben történő eladás összességében egyfajta imázst adhat az agroturizmusnak, ugyanis a helyben vásárolt termékek párosulnak a tradícióval: helyi tipikus termékkel, minőséggel, biotermékkel, valamint a friss termékkel (PETRICS H. ÉVSZÁM NÉLKÜL).

Kulcselem, hogy nem csak élelmiszerek előállítására és értékesítésére kell gondolnunk. A kozmetikai (méz és olíva alapú készítmények, például szappanok) és gyógynövény (különböző herbáriák, például kamilla, hársfa teakészítmények és krémek) alapú cikkek és kézműves termékek iránt is egyre nagyobb az érdeklődés az agroturizmust látogatók körében. Az utóbbi sikerének alapja, hogy, termékeik a hagyományos kereskedelembe nem találhatók meg, hanem az adott táj specifikusaként kizárólag azon a helyen kaphatók. Ilyen termék lehet például egy népművészeti elemekkel ellátott kosár vagy szőnyeg (MIKLAY F. 2007. B).

A termékek helyben történő, közvetlen értékesítésének pozitív előnye kétségtelen. Elsősorban azért, mert feltételezhető, hogy ez az egyik leghatékonyabb módja a kisméretű birtokok fennmaradásának, hogy ezek művelését a gazdák folytassák akár a hátrányos helyzetű területeken, egy relatíve magas termelési költség mellett is – biotermelés esetén – anélkül, hogy nagykereskedőknek alacsony áron kelljen a termékeiket eladniuk. Alapvető, hogy ezeknek a termékeknek, magas minőségűeknek és eredetieknek kell lenniük, hagyományos kézműves eljárással kell készülniük (MIKLAY F. 2007. B)

A közvetlen értékesítés eredményeként az áruk és szolgáltatások útja lerövidülhet, minimalizálni képesek a szállítási költséget és a szállítás környezeti terheit is.

3.2.3) A foglalkoztatás

A foglalkoztatás is fontos kérdés az agroturizmus működésében. Viszonylag szokatlan módon elsősorban családon belül próbálják megoldani, azaz a gazdák először gyerekeiket, rokonaikat alkalmazzák - ezzel egyben cél a család egy helyben tartása is. A családtagoknak olyan feladatot adnak, amelyek általában jövedelmezőbbek. Ilyen például a vendégek fogadása, főzés, idegenvezetés és oktatás (SANTUCCI, F. M. 2013).

Az időskorú hozzátartozókat is fontos megemlíteni. Tapasztalataim szerint az olasz kultúrában szégyennek számít a nagyszülőket magukra hagyni vagy idősek otthonába költöztetni, a család kezében lévő agroturizmus pedig kiváló lehetőségként szolgál az idősebb korosztály tagjai számára, hogy aktív és hasznos részei maradjanak a családnak.

Olaszországra, mint Magyarországra is jellemző a falvak és vidék elnéptelenedése, vagyis a fiatalok elvándorlása és az idősebb korosztály arányának növekedése a vidéki népességszámban. Az agroturizmus a helyben történő foglalkoztatással egyfajta megoldást jelenthetnek, vagyis népességmegtartó erőként is funkcionálhatnak.

3.2.4) Különbségek a szabályozásban

Az agroturizmus szabályozása is külön leírást érdemel. Egyes szabályokat centrálisan, de vannak amelyeket decentralizáltan hoznak meg. A decentralizált, részletesebb szabályozás régiós és megyei szinten történik, az általános, centralizált irányítás pedig nemzeti szinten. Az utóbbit alapvetően a stratégiai tervezés, pénzügyi források megteremtése, a működés alapvető jogi és törvényi szabályozásának területein alkalmazzák. Ez előbbi azonban inkább a végrehajtásnál, amelyet a régióknak kell a helyi igényeknek és sajátosságoknak megfelelően kell szabályozni. Helyi szinten természetesen a természeti erőforrások és társadalmi-történeti tudás ismeretében mindezek sokkal hatékonyabban és időmegtakarítással oldhatók meg, hiszen a helyi erőforrásokkal igazán csak a helyi gazdák, illetve döntéshozók vannak tisztában.

A szabályozás könnyebb megértése végett az alábbi példával szeretném szemléltetni, hogyan is kell a centralizált-decentralizált szabályozást az agroturizmusban elképzelni. A birtokon lévő épületek használatáról, az agroturizmus pontos tevékenységről (bio-, bor stb.) nemzeti szinten van a törvény. Régiós szinten pedig például azt szabályozzák, hogy mi is minősül vidéki/paraszt háznak, valamint területi egységenként mi minősül a helyi adottságoknak megfelelő tevékenységnek (pl. egy parasztház méretei és egyéb tulajdonságai

nem egyeznek meg az alpi és a szicíliai területeken, ahogy az olívaolaj is hagyományosan déli, nem pedig északi termék) (AGROTURISMO.IT B ÉS AGROTURISMO.IT C).

3.2.5) A hagyományörzés

Egy agroturizmus nyitásának alapvető feltétele az új szálláshely építésének tiltása. Ezzel hozzájárul a kulturális- és vidéki örökség fenntartásához, hiszen végsősorban célja a régi, vidéki falusi épületek megtartása – például történelmi épületek, régi házak, istállók, kastélyok felújítása és újra hasznosítása. (PETRICS H. ÉVSZÁM NÉLKÜL)

Nemcsak az építmények járulnak azonban hozzá a vidéki életmód fenntartásához és bemutatásához, ugyanis egy agroturizmus hagyományörző berendezésével, stílusával, rendezvényeivel (például néptánc esték, gasztronómiai esték, házi termékek hagyományos készítése, stb.), gazdálkodásával (például helyi, hagyományos állatfajták tenyésztése) is. Létezésükkel a városi embereknek újra sikerülhet a vidéki, falusi vagy éppen a tanyasi életvitelt és életmód megismerni.

3.2.6) Kapcsolatuk a környezettel

Egy agroturizmus a természettel való kapcsolatát is meg kell említeni, hiszen létükkel hozzájárulnak a körülöttük lévő természet megóvásához, a gazda tisztántartásával és megfelelő gazdálkodásával pedig hozzájárul a tájkép megőrzéséhez, így növelheti a környék imázsát. Ezen megállapításokat a következők is igazolják: a gazdák létrehozhatnak olyan szolgáltatásokat is, melyeknek célja a vendég természet iránti érdeklődésének felkeltése, kapcsolatuk közelebb hozása. Módszereik ehhez egy példát kiemelve, olyan túraútvonalakat ajánlása, melyek egyrészt kötődnek a helyi természeti vonzerőhöz másrészt a vendég könnyen megtanulhatja a jellegzetes helyi növényeket és fákat (PETRICS H. ÉVSZÁM NÉLKÜL).

3.2.7) A helyi szereplők együttműködése

Az agroturisztikában jellemző a helyi szereplők gazdasági- és szolgáltatási együttműködése. Turisztikai szemszögből cél a turisták vonzása, melyet a szolgáltatásbővítéssel, fejlesztéssel kiválóan lehet alkalmazni. Egy helyi idegenvezetővel, nemzeti parkkal való együttműködés mindenképpen ezt a célt szolgálja. A gazdasági szemmel pedig egymás termékeinek promotálása szórólappal, eladása, más szolgáltatásaik terjesztése –egyik helyen étkezés, másik helyen borkóstolás. Eme kapcsolat fontosságát bizonyítja, hogy a térség (vállalkozásuk részére is) könnyebb fejlesztés és gyorsabb fejlődés érdekében a helyi

szereplők összefogása elengedhetetlen, hiszen tudatában vannak saját kultúrájuknak, adottságainak (PETRICS H. ÉVSZÁM NÉLKÜL).

A fentebb leírt feltételek mellett Olaszországban csak azok a gazdák végezhetnek agroturisztikai tevékenységet, akik előtte részt vettek agroturisztikai szakmai képzésben. Cél, hogy a gazdák elsajátítsák azt a tudást, amivel leghatékonyabban és az agroturizmus koncepciójának megfelelően végezhesék tevékenységüket. (MIKLAY F. 2007. B)

3.3) Tapasztalatszerzés a Terra Sabinán

1. fénykép: Terra Sabina birtok épülete

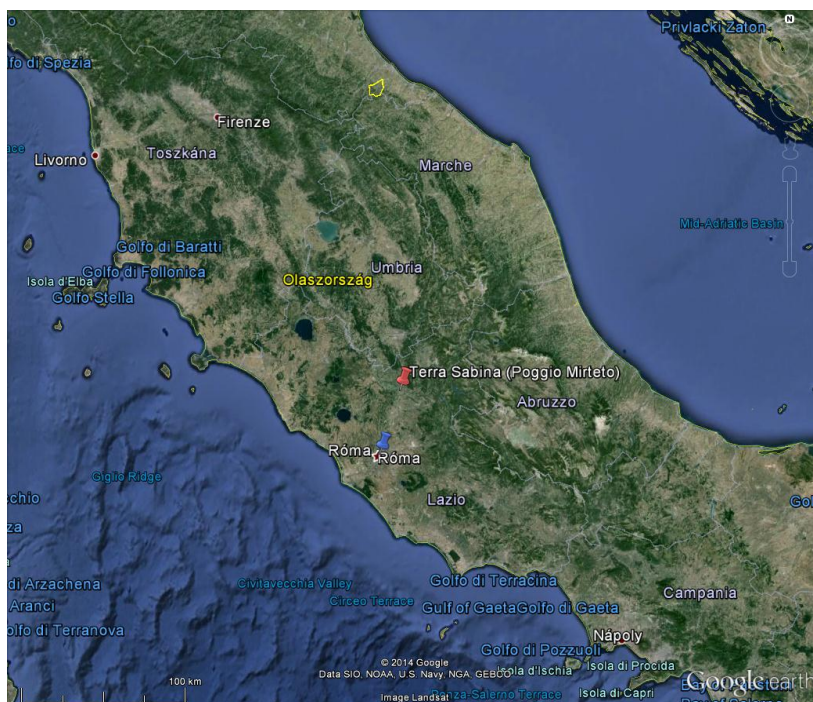

Forrás: saját készítésű fénykép

2013-ban szeptembertől decemberig lehetőségem nyílt az „Agriturismo in Terra Sabina” nevű birtokon (*lásd 1. fénykép*) Leonardo ösztöndíjjal szakmai gyakorlatot folytatni. Személyes tapasztalataim ismertetését a helyszín és a földrajzi adottságok bemutatásával szeretném kezdeni.

A Terra Sabina Közép-Olaszországban, Lazio tartományban, azon belül pedig Rieti megyében található, Rómától 50 km-re. Közigazgatásilag Poggio Mirteto-hoz tartozik, de annak központjától 5 km-re fekszik.

6. ábra: A Terra Sabina helyzete Olaszországban belül

Forrás: Google Earth

Lazio tartományt nyugatról a Tirrén-tenger, minden más oldalról a környező tartományok határolják. A területen többnyire dombsági felszín dominál, de a tengerpartok közelében síkságot, a Középső-Appenineken pedig magasabb mészkőhegységeket is találhatunk. Itt halad át Közép-Olaszország legnagyobb folyója a Tevere is. Az agroturizmus közvetlenül a folyó és a mészkőből felépülő Monte Soratte hegy közelében helyezkedik el. Ez számos természeti előnyt jelent, hiszen a folyó mentén található például a Nazzano Tevere-Farfa Nemzeti Park, a hegység pedig számos túrázásra ad lehetőséget a hosszabb időt eltölteni vágyók körében.

Lazio klímájára a mediterrán éghajlat jellemző. Enyhe tél, forró nyár, a csapadék őszi és téli a leggyakoribb. A csapadékosabb területeken barna erdőtalajt, a mészkő területeken jellegzetes terra rossa, vörös földet találunk. Az éghajlat és a talajadottságok kedveznek a szőlőültetvényeknek és az olajfa ligeteknek (*lásd 2. fénykép*), de már a citrusféléknek és a fügeknek is. A birtokon is jellemzően olajfákat, szőlőültetvényt, fügefákat találhatunk. Ezek mellett az olasz konyha számos fűszerét is, mint például rozmaringot, kakukkfűt, szurokfűt vagy cikóriát.

2. fénykép: olajfaliget szüret idején a Terra Sabinán

Forrás: saját készítésű fénykép

Közlekedési helyzete előnyösnek mondható, ugyanis a fővárosból történő könnyű megközelíthetőséget bizonyítja a jól kiépített vasúthálózat és autópálya, Poggio Mirtetotól pedig szintén kiépített autót vezet a Terra Sabinára.

A agroturizmus vezetője Serena Antoniotto (fiatal, hajadon nő kereskedelmi és gasztronómiai végzettséggel). A vele készített interjú segítségével sikerült részletesebben is megismernem az agroturizmus szabályozását és a Terra Sabina működését.

A vele történt interjú alapján összegezve a következők mondhatók el: a birtok mezőgazdasági családi vállalkozásként működik, huszonöt éve van a család tulajdonában. Korábban növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkoztak, napjainkban pedig az utóbbit elhagyva, illetve a mezőgazdasági tevékenységüket kiegészítve öt éve agroturisztikával is foglalkoznak. Az agroturizmus típusai közül leginkább a bioturizmusok közé sorolható, azonban a szolgáltatások nyújtása igen széleskörű (szállásnyújtás, étkeztetés, mezőgazdasági oktatás, gyógynövény felismerés, kóstoltatás, gasztronómiai esték). A telek a házzal együtt kilenc hektáron helyezkedik el, ahol többek között nyolcszáz olajfa, szőlőültetvény és zöldségeskert található. Az ezen megtermelt mezőgazdasági termények felhasználása elsősorban csak saját célra történik, illetve az agroturizmusban működő vendéglátás céljából (zöldségek, olívaolaj, bor). A birtokon sajátkészítésű termékek (biolekvár, hagyományos sütemény) vásárlására is van lehetőség, amire nagy kereslet van (lásd 3. fénykép).

3. fénykép: Saját termék (sárgadinnye lekvár) eladásra várva

Forrás: saját készítésű fénykép

Az agroturizmus helyi termelőktől vásárolja a hús-, tej-, péktermékeket, méz- és méztermékeket, valamint a birtokon nem található zöldségféléket. Meg kell említeni természetesen, hogy a régiós szabályozás is előírja, hogy az agroturizmusban felhasznált alapanyagok egy részének helyi termelőtől kell származni. Az előírások mellett, a személyes tapasztalatom és a Serenával történt interjú összegzése alapján a beszerzett áruk nagy része helyi termék, aminek bár az okai közé tartozik az azokhoz kötődő fogyasztói hűség is, a legfontosabb tényezőt mégis a gazdák közti írott és íratlan együttműködési megállapodások jelentik. A Terra Sabina például együttműködik az ugyancsak poggio mirtetoi „Ecofattorie Sabine” nevű ricotta- és sajtüzemmel (lásd 4. fénykép).

Családi vállalkozás lévén a foglalkoztatás családon belül történik ebben az esetben is, ugyanis az édesapa végzi a mezőgazdasági munkát, a vendéglátást pedig a Serena intézi. Mezőgazdasági idénymunka esetén (olíva- és szőlő szüret) elsősorban a rokonságot hívják segítségül.

4. fénykép: Ricotta készítés az Ecofattorie Sabine-án

Forrás: saját készítésű fénykép

Az Agriturismo in Terra Sabina egy jól működő vállalkozásnak mondható. Ehhez mindenképpen hozzájárul a főváros közelsége, a jól kiépített infrastruktúra, Serena nyitottsága, képzettsége és persze az általuk nyújtott szolgáltatás minősége és széles választéka. Vendégei nagy része Rómából vagy Lazio tartományból érkezik, akik legtöbb esetben az internet segítségével, egy szombati vacsora vagy vasárnapi ebéd miatt választják célpontként a Terra Sabinát.

Összegzésképp elmondhatom, hogy a Terra Sabina egy igen jól szervezett és jól működő agroturizmus, vegyes szolgáltatásokkal. Ahogy azt Serena is megerősítette, sok szempontból átlagosnak tekinthető, így számomra sokat segített az olasz agroturizmus létének és lényegének megértésében.

3.4) Az olasz agroturizmus a vidéki helyi gazdaságfejlesztés értelmezésében

Az olaszországi agroturizmus megismerése után egyértelművé válik, hogy az agroturisztikai vállalkozások a helyi gazdaság részét képezik. Ily módon nyilvánvaló az is, hogy szoros kapcsolat van a vidéki helyi gazdaságfejlesztéssel (továbbiakban HGF) Sőt mondhatni akár, hogy tipikus példaként is leírhatóak.

A kettő közötti kapcsolat könnyebb érzékeltetésének céljából véleményem szerint a következők írhatóak le:

Helyi kezdeményezésre vagy annak bátorítására valósulnak meg

A HGF alapeleme illetve sikerének egyik kulcsa a helyi kezdeményezés, ami az agroturizmus esetében eleve adott tényező. A helyi gazda önként vállalja az agroturisztikai szolgáltatást, felismerve a benne rejlő kiegészítő jövedelemszerzés lehetőségét. Az állam és az önkormányzatok pénzügyi támogatással és tanácsadással, valamint a helyi szereplők sikeres tapasztalataik megosztásával ösztönözhetik a gazdálkodókat agroturizmus működtetésére.

Helyi kötődés jellemző

A HGF sikerében kulcsszerep, hogy a helyi közösség szorosan kötődjön az adott településhez vagy térséghez, beleértve az egyén kötődését is birtoka vagy gazdasága iránt.

Az agrárgazdaság világában jelenlévő problémák egyike a kisebb birtokok, gazdaságok fenntartása, mezőgazdasági tevékenységük folytatása. Egy régóta a család kezében lévő birtokhoz vagy a területhez való szorosabb kötődését sokszor az anyagi problémák sem befolyásolják, de a család plusz bevételként az agroturizmushoz fordulhat.

Összefoglalva az agroturisztikával is foglalkozó gazdákat erős helyi kötődés jellemzi.

Helyi adottságokra, erőforrásokra támaszkodik

A HGF kiemelt céljai között szerepel a helyi eszközökre, adottságokra, belső erőforrásokra való építés.

Az agroturizmus helyi természeti adottságait, közlekedési helyzetét figyelembe véve, ezek vonzerejét és előnyeit kihasználó turisztikai programot szerveznek, hoznak létre, amelyek során nem csak a gazdasági haszon a cél, hanem a közös értékek, a tradicionális tudás megőrzése, illetve a természeti örökség továbbvitele és a közösségformálás is. Belső erőforrásaikat, ami lehet munkaerejük, ismeretanyaguk és tettekkészségük, hasznosítják agroturisztikai vállalkozásukban.

Generációról generációra öröklődhető birtokaikkal a hagyományos vidéki életmód még megtalálható értékeit megőrzik, illetve természeti erőforrásaikkal fenntartható módon gazdálkodnak, hiszen oda figyelnek tájaink megőrzésére, élővilágának fenntartására.

Egyedi, helyhez illő megoldásokat keres

HGF lényege abban rejlik, hogy egyedi, helyhez illő megoldásokat keres erőforrásait felhasználva.

Az agroturizmus a helyi alapanyagok és erőforrások felhasználásával, egyedi helyi szükségletek és igények kielégítését szolgáló termékeket és szolgáltatásokat alakítanak ki illetve fejlesztenek, mellyel legfőbb céljuk a turisták csábítása.

Törekednek arra is, hogy minden szezonban tudjanak programot kínálni. Nem csak időszakosan.

Helyi piac szervezésére irányul

HGF eszközeire egy tipikus példa.

Az agroturizmus egyben lehet a helyi termék előállítója, szolgáltatója, illetve vásárlója. Valójában egy vásárlói közösséget is alkotnak, hiszen a helyi gazdák, közösen közvetlen kapcsolatot létesítenek egymással, rendszeresen szezonális terményeket és termékeket vásárolnak egymástól, amihez nagyban a törvényi szabályozás is hozzájárul.

Ezen agroturisztikával is foglalkozó termelők és fogyasztók bizalmi alapon és a kölcsönös előnyök érdekében elköteleződnek egymás irányába. A kötelezettségvállalás előnye a termelők számára, hogy biztos felvásárlói körhöz jutnak, így kevesebb erőforrást kell értékesítésre fordítaniuk. A kapcsolat a fogyasztónak is előnyös, hiszen a termények és termékek minőségiek, amit a személyes kapcsolaton keresztül maga is ellenőrizhet.

Helyi szereplők együttműködésében valósulnak meg

HGF céljai között szerepel a vállalkozások együttműködésének ösztönzése.

Az agroturizmus tevékenységet végzők kölcsönös helyi piac biztosításán túl, viszonzott reklámozással segítik egymást.

A helyi önkormányzatok és civil szereplők (helyi idegenvezetők, kézművesek stb.) az agroturisztikai vállalkozásokkal való együttműködésében érdekeltek, együtt egy helyi komplex turisztikai kínálatot képesek létrehozni, abból a célból, hogy az adott településre vagy térségbe minél több turistát csalogasson.

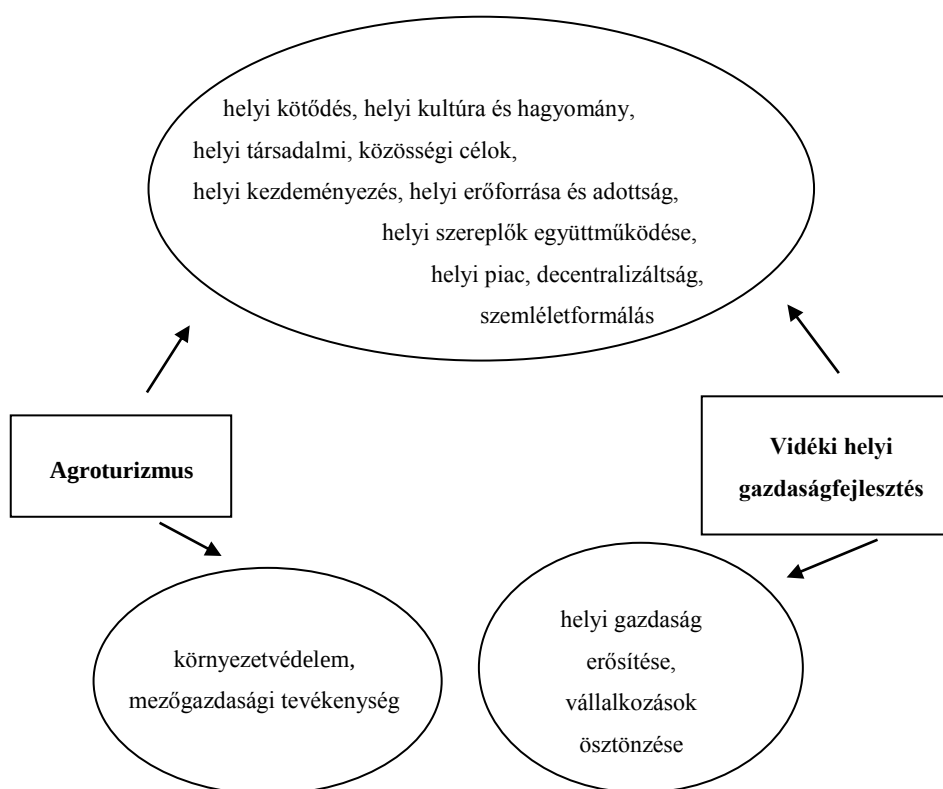
Helyi társadalom, közösségi célokat is tartalmaznak

A HGF-ben fontos a közösség megszólítása, bevonása például a folyamatok működésében, a bizalmi tőke kialakítása.

Az agroturizmus a családban, rokonságban stb. dolgozó munkanélküli vagy szociálisan hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételeket teremthet, elősegítheti tagjai szociális helyzetének javulását.

A helyi közösség (szomszédok, barátok, rokonság, helybeliek) összefogására, különböző közösségi események (gasztronómiai és néptánc estek) szervezésére is lehetőség van az agroturizmusban.

7. ábra: Az agroturizmus és a helyi gazdaságfejlesztés kapcsolatrendszere

Forrás: saját készítésű ábra

4. Az agroturizmus magyarországi helyzetének ismertetése

4.1) Értelmezés

Az olaszországi agroturizmus részletes szabályozásának, felépítésének és működésének megismerése után szeretném ismertetni az agroturizmus hazai helyzetét.

Magyarországon kifejezetten agroturizmust szabályozó nemzeti törvények, rendeletek nincsenek. Csak fogalmi szinten találhatjuk meg, mégpedig a 44/2011. (V. 26.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a turisztikai tevékenységek ösztönzéséhez 2011-től nyújtandó támogatások részletes feltételeiről 1. § bekezdésében, ahol a következőt fogalmazzák meg az agroturizmusról:

„*agroturizmus*: mezőgazdasági területhez vagy mezőgazdasági tevékenységhez kapcsolódó falusi turizmus,”

Ezen értelmezés alapján a magyarországi jogszabály, szemben az olasz példával nem határozza meg kritériumként a mezőgazdasági tevékenységet, sem további feltételeket az agroturizmus folytatásához és nem különíti el élesen a falusi turizmustól, sőt kifejezetten ahhoz köti.

A nemzeti szabályozás hiányának okát elsősorban a történelemben kell keresnünk. Hazánkban a turizmus ugyanis nem a mezőgazdasági tevékenységhez kötődött, hanem egyszerűen a falusi házhoz / élethez.

Az olaszra jellemző mezőgazdasági tevékenységet és termékeket magába foglaló szolgáltatásokat az idegenforgalom céljára történő felhasználást hazánkban, szemben az olaszországi példával a **falusi turizmusban** találhatjuk.

4.2) Rövid betekintés a falusi turizmus jelenlegi helyzetébe

A már említett nem létező jogszabályok mellett mindenképpen elsőnek a történelmi okot kell megvizsgálnunk, hogy hazánkban miért csak a falusi turizmus terjedhetett el. Ehhez egyrészt a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetség alelnökének, Szabó Gézának a falusi

turizmusra vonatkozó írásait tanulmányoztam valamint személyesen is felkerestem a Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetségét (AGRYA), akik az olaszországi tapasztalataim alapján egy hasonló felfogásban működő falusi vendéglátóhelyet ajánlottak a Baranya megyei Cserkúton, a Vörösdombi Vendégházat. A következőkben a falusi turizmusról szeretnék egy rövid betekintést nyújtani, elsősorban azokat a vonásokat emelem ki, melyek hasonlóak az olaszországgal.

4.2.1) Történelmi előzmény

Az olvasmányok alapján elmondható, hogy sosem volt jellemző hazánkban, hogy jellegzetesen a mezőgazdasági tevékenységhez vagy termékeihez kötődött volna a turizmus. Ha visszatekintünk az elmúlt 100 évre, jellemzően csak a falusi élethez/házhoz kötődő turizmussal találkozunk. A XIX-XX. század fordulóján ugyanis csak a módosabbak tehettek meg, hogy nyáron egy-egy külföldi üdülőhelyre utazzanak, míg a városi polgárságnak főként az olcsó kikapcsolódási lehetőséget nyújtó falusi turizmus jutott. A Trianoni békeszerződés következtében elvesztettünk olyan turisztikailag is értékes, jelentős vonzerőinket, mint a tengerpart vagy Erdély. A hazai falusi turizmus ekkor kezdett előtérbe kerülni. Ezután sorra jelentek meg falusi turizmust hirdető kiadványok és alakultak szervezetek. 1928-ban létrejött Országos Magyar Weekend Egyesület is. A II. Világháború után, a szocialista rendszer idején a falusi turizmus életében fordulat következett be, a falvak arculata megváltozott, szétzilálódott. Az 1950-60-as években a kisparaszti magángazdaságok jórészt eltűntek, a lakosság üdülési szokásai is megváltoztak, a szakszervezeti üdültetés kapott nagy jelentőséget.

A falusi vendégfogadás feléledésében nagy szerep jut az 1989-ben megalakult Magyar Falusi-tanya Vendégfogadók Szövetségének 1991-ben létrejött az „Egyesület a Falusi Turizmusért”, melynek célja a szakismeretek összegyűjtése, megismertetése, a tudományos kutatás támogatása volt.

A falusi turizmusban tevékenykedők érdekképviselője 1994-ben 35 tagszervezettel megalakította a Falusi Turizmus Országos Szövetségét. Az első hat évben már a tagszervezetek száma 116-ra nőtt. A Szövetség dolgozta ki a szálláshely minősítés szabályzatát és útmutatóját, a falusi magán szálláshelyek kategóriába sorolását 1997-ben. A szövetség stratégiaváltás után nevét Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége (FATOSZ) névre változtatta jelezve, hogy az agroturizmus szerves része a falusi turizmusnak. A

FATOSZ-nak jelenleg 19 megyei szervezete van. A vendéglátók az egyes megyei szervezetekhez tartoznak (SZABÓ G 2011, SZÁLLÁSPORT).

4.2.2) Falusi turizmus rövid általános jellemzése

A magyarországi falusi turizmus általános jellemzését – hivatalos definíció híján – Szabó Géza a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetség (FATOSZ) alelnöke véleményére alapozva szeretném ismertetni.

A falusi turizmus fogalma nem határoz meg egyértelműen turizmus terméktípust. Inkább egy komplex tevékenységet leíró jellemzővel bír. A falusi turizmusban elsősorban a vendégfogadó a saját portáján kialakított szálláshelyen fogadja vendégeit, ezen felül pedig a következőket jelentheti:

- kulturális kínálat (helyi hagyományok, ünnepek, rendezvények, folklór),
- gasztronómia (saját ételeivel, házi termelésű borral, pálinkával, szörppel stb. kínálja vendégeit, ezzel már kapcsolatba lép az agroturizmussal),
- borturizmus (saját pincéjében mutatja be a gazda borait),
- természetjárás (a természetvédelmi területek felkeresésével),
- gyógyturizmus (közeli gyógyfürdő, vagy speciális helyi klíma kihasználásával),
- lovas turizmus (helyi lovasudvart bevonva a kínálatba),
- gyermektáborozás.

A falusi turizmusnak három jellegzetes fő vonzerejét emelhetjük ki:

1. A természet közelsége, természetesség: A falusi ember közvetítő szerepet tölt be az urbanizált, természettől elszakadt embertől, ami ezeknek az embereknek sokszor újra vonzerőt jelenthet.
2. A megőrzött hagyományok: A falvak köszönhetően elmaradottságaiknak sokszor megőrizték a régi magyar vidéket. Legyen akár népviselet, helyi hagyomány, hagyományos kézművesség, agrártermékek, helyi népszokások, hagyományok stb.
3. A falusi vendégszeretet, családiasság: A vendégfogadó kedvessége, a családiasság környezet kiemelkedő vonzerőként szolgál (SZABÓ G 2011).

4.2.3) Falusi turizmus jogi szabályozása

A falusi turizmus jogi szabályozása mellé elsőnek érdemes kitekintenünk a statisztikájára is, ami csekély szerepét szemlélteti. A Központi Statisztikai Hivatal szerint 2012-ben a falusi szállásadással kevesebb, mint 3200-an foglalkoztak és az egyéb szálláshely köréből mindössze 10%-ot tett ki 2012-ben, ami 2013-ra 6%-ra csökkent (KSH 2014 A), (KSH 2013 B).

A falusi turizmus hazai jogi szabályozása jelenleg nem egységes, rendezetlen. A törvényi szabályozásuk bonyolult hálójából nehéz rövid áttekintést nyújtani. Ebben a fejezetben néhány fontosabb elemet emeltem ki, mint például: kik létesíthetnek falusi szálláshelyet, mi alapján adóznak, hogyan folytathatnak kereskedelmet és a helyi termékek milyen módon, formában használhatják fel.

A jelenlegi jogi szabályok szerint véleményem szerint négyféleképpen különíthető el a falusi turizmussal foglalkozók köre:

1. Falusi szálláshelyet biztosító: csak szálláshelyet nyújtó vendéglátó.
2. Falusi szálláshelyet biztosító: szállás mellett reggelit vagy egyéb étkeztetést is kínáló
 - a) Falusi vendégasztalként.
 - b) Vendéglátóként.
3. Falusi vendégasztalt működtető: kistermelőként:

4.2.3.1) Falusi szálláshelyet biztosító: csak szálláshelyet nyújtó vendéglátó hely

A szálláshely kialakításáról a 239/2009 (X.20.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 2. § pontjában rögzíti az egyéb szálláshely fogalmát:

egyéb szálláshely: szálláshely-szolgáltatás céljára hasznosított, a – szálloda, panzió, kemping, üdülőház, közösségi szálláshely kivételével – nem kizárólag szálláshely-szolgáltatás rendeltetéssel létesített önálló épület vagy annak lehatárolt része, ahol az e célra hasznosított szobák száma legfeljebb nyolc, az ágyak száma legfeljebb tizenhat.”

A Korm. rendelet 2. §(i) pontjában rögzíti ugyan a falusi szálláshely fogalmát de, mint egyéb szálláshely alá tartozónak tekinti. Fogalma a következőképpen értelmezendő:

A rendelet szó szerint, így rendelkezik:

„falusi szálláshely: a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Tervének elfogadásáról és a Balatoni Területrendezési Szabályzat megállapításáról szóló 2000. évi

CXII. törvény szerint kiemelt üdülőkörzethez nem tartozó települések, valamint a természetes gyógytényezőkről szóló külön jogszabály alapján törzskönyvezett gyógyhelyek kivételével az 5000 fő alatti településeken, illetve a 100 fő/km^2 népsűrűség alatti területeken található olyan egyéb szálláshely, amelyet úgy alakítottak ki, hogy abban a falusi életkörülmények, a helyi vidéki szokások és kultúra, valamint a mezőgazdasági hagyományok komplex módon, adott esetben kapcsolódó szolgáltatásokkal együtt bemutatásra kerüljenek”.

Véleményem szerint a jogszabályi bonyolításra már itt felfigyelhetünk. Egyrészt az „egyéb kategóriába” történt sorolás, másrészt az azon belül is meghatározott falusi szálláshely fogalmában található egyéb elvárások hátráltatják ezen vendégfogadók kialakítását.

4.2.3.2) Falusi szálláshelyet biztosító: szállás mellett reggelit vagy egyéb étkeztetést is kínáló vállalkozás

A hazai jogszabályok további komplikáltságára példa, hogy a falusi vendéglátással foglalkozóknak ugyan van lehetőség reggeliztetésre, de csak igen nehézkes jogi keretek mellett. Az egyéb szálláshelyen végzett reggeliztető tevékenységre ugyanis az élelmiszer-higiénéről szóló 852/2004/EK Európai Uniói rendelet vonatkozik, ami közvetlenül alkalmazandók hazánkban is. A higiéniai rendelet azonban általános előírásokat fogalmaz meg csak. A Vendéglátás és Étkeztetés Jó Higiéniai Gyakorlata Útmutató részletes ad iránymutatást egyéb szálláshelyeken végzett reggeliztetés körülményeihez. Mindezek mellett ezt tovább szabályozza még a 2005. évi CLXIV. kereskedelemről szóló törvény is.

Étkeztetni két lehetőség szerint lehet:

Falusi vendégasztalként: kistermelőként (kistermelői szabályok) vagy

Vendéglátóként: kereskedelmi törvény és vendéglátás jogszabályoknak megfelelően lehetséges.

A törvényi jogszabályok az étkeztetést szintén igencsak korlátozzák vagy akár nem is engedélyezik. Sok esetben, mint például a helyi termékek termelésére, előállítására, felhasználására, kereskedelmére csak kistermelőként, mint falusi vendégasztalt üzemeltető személyként van lehetőség. (Kistermelő az a természetes jogi személy lehet a hatályos jogszabály szerint, aki az általa kis mennyiségben termelt, betakarított, összegyűjtött és előállított élelmiszereket közvetlenül a végső fogyasztóknak és a kiskereskedelmi, vendéglátó, valamint közétkeztetési intézményeknek értékesíti.) A kistermelői törvénnyel (52/2010 (IV.30.) FVM rendelet a kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és- értékesítés feltételeiről szóló jogszabály fontosabb rendelkezései) a falusi vendégfogadókat teljesen

elzárja a lehetőséget attól, hogy bővítsék a szolgáltatásokat, hiszen éppen a nagy vonzerővel bíró helyi termékeket korlátozza. Ez igencsak veszélyes lehet, hiszen ezeknek a vendéglátóhelyeknek versenyezniük kell a jobban felszerelt, több szolgáltatást nyújtó szállodákkal. De miért nem válnak kistermelővé? Egyszerű a válasz. A kistermelőkre vonatkozó jogszabály is szigorú, korlátokat szab, a feltételek nem egyszerűek.

Egy extrém példa: A később bemutatandó Vörösdombi Vendégház egyik specialitása a saját készítésű kenyér, azt azonban a vendéglátó hivatalosan nem árulhatja, hiszen nincs se saját gabonaföldje, se saját malma, az így készült kenyér tehát nem a saját maga által megtermelt alapanyagokból készül.

4.2.3.3) Falusi vendégasztalt működtető hely: csak kistermelőként, kistermelői szabályoknak megfelelően

A falusi vendégasztalra az előzőekben már említett szintén bonyolult kistermelői jogszabályok érvényesek, tehát csak kistermelőként kistermelői szabálynak megfelelően lehetséges. Ez önmagában egy dolgozati téma lehetne, így csak a fogalmát szeretném most értelmezni az 52/2010. (IV. 30.) FVM rendelet a kistermelői élelmiszer-termelés, -előállítás és -értékesítés feltételeiről szólóak alapján az 1 1. § alapján:

„Falusi vendégasztal: falusias, tanyasias vagy vidéki környezetben a házi élelmiszerekhez és gasztronómiai hagyományokhoz kapcsolódó tevékenységek bemutatása, és az elkészített élelmiszerek felkínálása helyben fogyasztásra a gazdaság helyén (gazdasági hely az élelmiszer-termelő állat tartásával és az ételmezés céljára termesztett növények termesztésével összefüggő gazdasági udvar, illetve a termék előállítás helye).”

4.3) Látogatás Cserkúton, a Vörösdombi Vendégháznál

A Vörösdombi Vendégházat az olaszországi példám elmondása alapján a Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetség (AGRYA) ajánlásával kerestem fel.

A vendégház a Baranya megyeszékhelyétől, Péctől 4 kilométerre Cserkúton található a Mecsek nyugati részén, közvetlenül a Jakab-hegy lábánál. Szomszédságában a hazai egykori uránbánya maradványaival és az ismertebb kővágószőlősi permi homokkővel találkozhatunk. A vendégház nem a Terra Sabinához hasonló külterületen, hanem a közel 500 fős település

központjában található. A falu infrastrukturálisan nagyon jól megközelíthető egyrészt a sűrű buszjáratokkal Pécsről, másrészt gépjárművel, harmadrészt pedig az országos kéktúra útvonala is érinti.

A falusi szálláshely vezetője Szakács Gyuláné, Éva (középkorú, pénzügyi végzettségű), nem cserkúti származású asszony, aki vendégszerető családjával várja az oda látogatókat.

A Vörösdombi Vendégház 1997 óta működik falusi szálláshelyként egy régi, hagyományörző paraszti családi házban és melléképületeiben. A törvényt szigorúan értelmezve csak szálláshely-szolgáltatásra van lehetőség. A vendéglátó szívesen használna, készítené saját terméket, de a szabályzás miatt ez nem lehetséges. A család a kertjükben található fűszereket, mezőgazdasági növényeket saját fogyasztásra használják így, de sok más terméket a környékbeli gazdáktól vásárol meg. Éva elmondása alapján a Cserkút környéki gazdák igazából önként együttműködnek, egymástól vásárolnak és hirdetnek. Sajnos az önkormányzattól, államtól semmilyen formában nem kapnak támogatást. Nincs adókedvezményük, sem anyagi, sem pénzbeli segítségük, bár néha Európai Unió pályázatokon némi lehetőség akadhat.

Vendégeink száma folyamatosan csökken, míg régebben nyáron a maximális kihasználtság volt a jellemző, mára már ez sem valósul meg, köszönhetően az újabb szabályozásnak, mint például az üdülési csekk felhasználásnak kiterjesztése (ma vendéglőkben is el lehet őket költeni, az emberek így inkább oda mennek). Jelenleg elsősorban nagycsaládosok vagy éppen a Pécs környékét felfedezni vágyók látogatják.

Mint más hazai falusi vendéglátónál, a Vörösdombi Vendégháznál is igencsak érzékelhető a folyamatos jogi szabályok miatti a kereslet és igény visszaesés.

A Szakács család ennek ellenére példaértékűen mindent elkövet a fennmaradásért. Színvonalas honlapon hirdeti a vendégházat, vendégszeretetével pedig öregbíti hírnevét.

Ökoporta védjegyét is magán viseli, mint környezetbarát szálláshely. Energia- és víztakarékos, elkötelezettek a hulladék újrahasznosításában (komposzt), képesek a helyi hagyományok bemutatására, falusi környezetbe illőek, ismerik a környék természeti értékeit és képesek azokat reklámozni is.

Természetesen még hosszasan írhatnék a Vörösdombi Vendégházban töltött tapasztalataimról, de ez újból a már említett nagy falusi turizmus témakörbe lenne illő.

Személyes véleményem a hazai példa után, hogy mint Olaszországban itthon is adottak lennének a feltételek a vidéken megjelenő turizmusformák közül az agroturizmus számára.

Bár hazánkban ugyan nem ennek lett hagyománya, de a falusi turizmus nagyobb és hatékonyabb támogatása mellett talán mezőgazdasági tevékenységhez is képes lenne a turizmus párosulni. A jelenlegi helyzet azonban azt mutatja, hogy egyelőre még a falusi turizmus is a fennmaradásért küzd. Talán eredményesebb összefogás, promóció, politikai lobbizás és helyi együttműködések lehetővé tennék a változást.

5. fénykép: Vörösdombi Vendégház udvara

Forrás: www.vorosdombi.hu/oldal/galeria/

5. Összefoglalás

A dolgozatom legfőbb célja volt, hogy személyes olaszországi példámon keresztül megvizsgáljam ezen – turisztikával kiegészített – mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozást és ennek a hazai változatát, valamint, hogy feltárjam az olaszországi agroturizmus sikerének titkát.

E cél elérése érdekében elsőnek tisztáztam, hogy Olaszországban az agroturizmus mezőgazdasági tevékenységnek számít. Ezután jellemeztem, részletesen áttekintettem az alapkonceptióját, történeti fejlődését, szabályozását és működését. Megosztottam és összefoglaltam a kint szerzett személyes tapasztalataimat. Kis részben pedig kitértem arra, hogy az olaszországi agroturizmus milyen kapcsolatban van a vidéki helyi gazdaságfejlesztéssel, melyről összefoglalóan a következők mondhatók el:

Mindkettő esetében kiindulhatunk abból a felvetésből, hogy ma vidék mezőgazdasági jövedelemforrása megcsappant, a hely természeti erőforrások, kulturális örökség megőrzése a figyelem központjába kerülnek, valamint ezeken a területeken jellemzővé vált az elvándorlás és elnéptelenedés. A vidéki helyi gazdaságfejlesztés céljai között szerepel a problémák csökkentése, megszüntetése, az agroturizmus pedig ha nem is a teljes körű megoldáshoz, de a problémák mérsékléséhez mindenképpen hozzájárul Olaszországban.

Végül pedig bemutattam a hazai agroturizmus helyzetét, pontosabban csak a fogalmát, hiszen annak hazai hiánya miatt a falusi turizmus jelenlegi állapotát ismertettem röviden, ezek közül is azokat a jellemzőket, ami az olasz mintával összehasonlítható.

Az olasz agroturizmus sikerének titkai

Az olaszországi agroturizmus sikerének titkai véleményem szerint a következők lehetnek:

Alapvetően a vidék két kulcsfontosságú alkotóeleme járul hozzá: a tájkép és a gasztronómiai sajátosságok. Az olívaligetek, szőlőültetvények, olívaolaj, mozzarella sajt, olasz tésztafélék és az olasz gasztronómia más különlegességei az elmúlt évekhez hasonlóan változatlanul népszerűek, a vidéket preferáló turisták egyik fő szempontjai az agroturizmus választásnál.

Úgy gondolom, hogy az agroturizmus hatékony működéséhez a gazdák megfelelő szakértelme is elengedhetetlen, ami nagyrészt köszönhető az előírt agroturisztikai képzésnek. Itt ugyanis a gazdák elsajátítják mindazon az agroturizmus koncepciójához kapcsolódó módszereket, amik a későbbi sikeres működéshez és fenntartáshoz szükségesek. Mindezek mellett nyitottságuk – egymás közötti kooperáció, rugalmasságuk – az igényekhez való alkalmazkodás, birtokhoz vagy területhez való szoros kötődésük is erős összefüggésben van a siker titkával.

Az agroturisztikai vállalkozásokat figyelembe véve, ország területi nagyságát és tág természeti-kulturális adottságait tekintve valóban az egyetlen eredményes útja a decentralizált törvényi szabályozás és irányítás. Létrehozásuk és működésük alapját ugyanis a helyi természeti erőforrások és helyi kulturális örökségük adják.

1. Függelék

Az olaszországi agroturizmus téma feltárásához a külföldön szerzett személyes tapasztalat nyújtotta a legnagyobb segítséget, hiszen az agroturizmus működésnek a teljes megértéséhez ez elengedhetetlen. Interjú mellett olasz és angol szakirodalmat valamint internetes forrásokat használtam fel. Az olasz agroturizmus és a vidéki helyi gazdaságfejlesztés kapcsolatának a leírása teljesen önálló munka.

A hazai agroturizmus hiányából adódóan a falusi turizmusban kerestem azokat az elemeket, amelyek az olasz agroturizmus alapeleminek számítanak.

Irodalomjegyzék

1. Agrárprogram, 1997, 4. o.: Agrárprogram Szakmai Füzetek 13. Vidékfejlesztés. FM, Budapest, 1997. 4. o.
2. Bajmóczy Z. 2011: Bevezetés a helyi gazdaságfejlesztésbe, JATE Press, Szeged, 2011
3. Bianchi, M. 2006. 15. o: Hogyan nyissunk agroturizmust/Come si fa ad aprire un agriturismo, Finito di stampare presso la Tipografia Agnesotti, 2006.
4. Bodai Zs. 1998: Arisztotelész: Nikomakhoszi etika. In: A pénz filozófiája. Válogatás 1. kötet, válogatta és szerkesztette, Budai Zsuzsa, Aula, Budapest, 1998.
5. INEA 2012: INEA L'agricoltura italiana conta. Roma; 1999-2012.
6. Jelardi A. 2012: Storia del turismo e del viaggio in Italia. Milano: Mursia; 2012. Italian.
7. Kálmán Z. 2006: A falusi turizmus helyzete Olaszországban, Az Európai Unió Agrárgazdasága. 2006. 11. 6. 21-23.o.
8. KSH 2014 A: KSH – Jelentés a turizmus éves 2013. évi teljesítményéről
9. KSH 2013 B: KSH – Jelentés a turizmus 2012. évi teljesítményéről
10. Lengyel I. 2003: Verseny és területi fejlődés: Térségek versenyképessége Magyarországon. JATE Press, Szeged, 2003.
11. Lengyel I. 2010: Regionális gazdaságfejlesztés, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010.
12. Mezei C. 2006: A helyi gazdaságfejlesztés fogalmi meghatározása. Tér és Társadalom 20. évf. 2006/4. 85-96 o.
13. Miklay F. A 2007: Falusi Turizmus Tájékoztató, A falusi és agroturizmus országos szövetségének kiadványa, FATOSZ, 14. évfolyam, 2007.1-2 szám
14. Miklay F. B 2007: Falusi Turizmus Tájékoztató, A falusi és agroturizmus országos szövetségének kiadványa, FATOSZ, 14. évfolyam, 2007.3-4 szám
15. Petrics H. évszám nélkül: Alternatívák a vidékfejlesztésre: szolgáltatások az agroturizmusban. Olaszország példája. Külkereskedelmi Főiskolai füzetek, 16. szám
16. Santucci, F. M. 2012: Agritourism for Rural Development in Italy, Evolution, Situation and Perspectives, British Journal of Economics, Management and Trade, 2013.

17. Sanzotta, G. 2012: Abbiamo in casa la ricetta contro la crisi, *Il Tempo*, 2012, November 23: 43. In Italian.
18. Szabó G. 2007: Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége: “A vidéki jövedelemszerzési lehetőségek bővítése”- Az “idegenforgalmi tevékenységek fejlesztése révén” tárgykör szakmai elemzése (második-harmadik-negyedik részteljesítés) 71-72 o.
19. Szabó G. 2011: A falusi turizmus termékei és termékspecifikációi, *in: Turisztikai terméktervezés és fejlesztés, szerk.: Michalkó Gábor, PTE 2011, ISBN: 978-963-642-435-0*
20. Vereczkey Z. 2010: Területfejlesztési füzetek 2. , Helyi gazdaságfejlesztés, Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok, NFM-NGM-VÁTI, Budapest, 2010.
21. agriturismo.it A: <http://www.agriturismo.it/it/extra/tutta-la-normativa-sull-agriturismo-regione-per-regione-508> (2014.11.10.)
22. agriturismo.it B: <http://www.agriturismo.it/it/extra/legge-nazionale-agriturismo-45> (2014.04.21.)
23. agriturismo.it C: <http://www.agriturismo.it/it/extra/tutta-la-normativa-sull-agriturismo-regione-per-regione-508> (2014.11.10.)
24. Agroline: <http://www.agroline.hu/hir/agroturizmus-olaszorszagban> (2014.11.15.)
25. Szállásport: <http://www.szallasport.hu/falusiturizmus/> (2014.11.14.)

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom Vidéki Imre témavezetőmnek, akinek bátorítása, mindig konstruktív kritikája végigkísérte dolgozatom elkészítésének teljes folyamatát.